

Mrchy, zvířata, nestvůry

Spojovat kvality mrchy hned od počátku s image silné ženy je chytré. Pokud tak silná žena neučiní, musí neustále dokazovat, že mrcha není, což je v našich hluboce zakořeněných mizogynních myšlenkových vzorcích téměř nemožné, protože žena, která se v profesním, sexuálním nebo duchovním sebeurčení nechová nezištně (matka) či nevinně (hodná holka), může být jen jedno: zvíře, nezkontné, nevypočitatelné, nežádoucí. Spisovatelka Lauren Elkin píše o umělkyních, které chtějí vystoupit ze stínu: „Neustále hlídali vymezené hranice, když jsme je překročily, popisovali nás jako odporné, odpuzující.“ Anne Carson k mnoha stvůrám, které vyplodili antičtí autoři, dodává: „Je jim vlastní deformace. Nabývají, zmenšují se, unikají, jsou prostoupeny proměnami, podstupují je. Mytické ženy se často ztrácejí v nestvůrnosti.

Sophia Fritz: Toxická feminita, Brno: Host, 2025, překlad Zuzana Schwarzová.

Pohádka pro všechny

Reality show *Bachelor* má mnoho parametrů pohádky pro starší – místo zámku s věží je tu například moderní vila s bazénem. Údělem žen v pořadu je u něj pasivně čekat celé dny, dokud se jejich vyvolený neobjeví a milostivě jednu nevyzve, aby s ním strávila pár hodin. (...) Ano, vybírá si muž a není žádných pochyb o tom, že by se všem osmnácti ženám čtyřiatřicetiletý drobný podnikatel a magistr historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy Jan Solfronk líbil. Klademe si pouze otázku, zda se ženy líbí jemu. (...) Máme zde tedy krásný příklad Popelek nebo Sněhurek, které s ostatními příslušnicemi stejného pohlaví a věku soutěží o status a majetek. Nebo jste snad někdy v klasické pohádce slyšeli o hlavní ženské postavě, která by měla kamarádku? Zato zlých macech a nevlastních sester najdeme požehnaně.

Je to přitom dokonalá paralela ke způsobu, jakým v Česku v roce 2025 ženy pořád vnímáme: jako bytosti hloupé, marnivé, hádavé, za které je potřeba se stydět a na jejichž potřebách, touhách, myšlenkách nebo přáních vůbec nezáleží a nepotřebujeme je ani slyšet. V *Bacheloru* nedostanou na konci ani žádnou lákavou finanční cenu, český Honza přece stačí.

Na ženách si tu zatím kolektivně hojíme naše bolístky a honíme ega. Dokazujeme si NAŠI ženskost nebo heterosexuální. Snažíme se dokázat, že MY nakonec tu pohádku žijeme víc než ty otřesné paní v televizi. A nikdo proti tomu není imunní, nezachrání nás ani pět titulů.

Hana Trojánková Biriczová: Hloupé, marnivé, hádavé..., časopis Heroine (online), 2025.

Reality show

Jak vysvětluje Laurie Oullette, reality TV je „materializací neoliberálního pojetí občanství“, založeného na individuální soutěživosti a podnikatelském pojetí lidského já. Reality TV vytrhává jednotlivce z kontextu jeho sociálních a ekonomických vztahů, aby jej pohnala k zodpovědnosti za jeho vlastní život – a v některých případech přímo předělala (Ouellette and Hay 2008). To je v souladu s mechanismem, jímž je v neoliberalismu vykonávána moc – nepřímo, často v domácí sféře, disciplinací člověka pro-

střednictvím pohledů druhých (Foucaultova governmentality) (Hay 2000). V tomto smyslu lze nástup principů reality TV, tedy formátového dokumentu, v západních zemích v devadesátých letech 20. století považovat za průvodní jev etablování neoliberálního mechanismu řízení společnosti, v níž se kamera a televize stává dohlížitelem, který druhého člověka jako individuum *plně* zodpovědné za sebe sama odhaluje širokému publiku, jež namísto státu vykonává mocenský dozor.

Tento politický rozměr se transformuje do konkrétních etických situací, které mechanismus reality TV generuje. Podstatné je, že v různých podobných reality TV mají diváci tendenci chápat inscenování situací a to, jak štáb nakládá s lidmi před kamerou, se sníženou morální citlivostí – s výjimkou zvířat a malých dětí chápou účinkování v těchto pořadech jako konsenzuální, s hranicemi vymezenými vzájemnou smlouvou mezi tvůrci a účinkujícími. Tím se ale vytváří podhoubí pro vykořisťování běžných lidí za účelem zábavy nebo autorského záměru tvůrců (Hill 2005, 185).

Jan Motal in Jan Motal – Tereza Swadoschová (eds.): Etika v dokumentárním filmu, Olomouc: UPOL, 2023.

Médeia o údělu ženy

Ze všechněch tvorů dýšících a rozumných jsme my, my ženy, nejbídnější na světě. My nejprv za hromadu peněz musíme si koupit chotě, a ten pánem našeho se stane těla: horšího co můž se stát? Tu nejvíc na tom záleží, zda špatný jest či řádný. Neboť dát se rozvést – potupno, a nabídnutí zamítnouti – nemožno. Pak uvedena v nové zákony a mrav, být musí, jsouc v tom nezkušena, věštkyní, as jakých člověk vlastností jest její choť. A jest-li že se šťastně nám to vydaří a máme chotě, s nímžto snesitelné jho, toť život pěkný; ne-li, nezbývá než smrt.

Euripidés: Medeia, Praha: Městská knihovna, 431 p. n. l. (2011), překlad Petr Durdík.

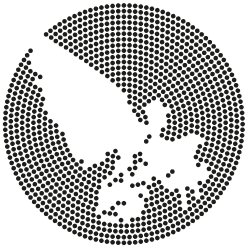
Inscenace vznikla v přímé spolupráci se členy a členkami souboru HaDivadla využitím metody devised theatre. Volně čerpá z řecké mytologie podle Roberta Gravesa, z různých podob literárních reinterpretací mýtů (Natalie Haynes, Christa Wolf), z knihy esejí Šárky Homfray a Michaely Karásek Čejkové *Proč jsme tak (na)štvané* (Wo-men, 2022) a Sophie Fritz *Toxická feminita* (Host, 2025).

Agónie (antická reality show)

22. května 2025 premiéra

Alexandra Bolfová a kolektiv autoři

Alexandra Bolfová režie

HaDivadlo

Sezona 50: Obzory Scéna progresivní dramaturgie

autoři: Alexandra Bolfová a kolektiv
režie: Alexandra Bolfová
dramaturgie: Milo Juráni
scéna a kostýmy: Anna Tichá
světelný design: Barbora Pejková
hudba: Tomáš Mohr

hrají:
Kassandra: Magdalena Kuntová
Penelopa: Marie Ludvíková
Klytaimnéstra: Simona Peková
Médeia: Sara Venclovská
Zeus, Výjimečný muž: Cyril Drozda
Athéna, Moderátor, Hrdinové: Jáchym Sůra

„Vaše cesta za láskou začíná...”

Reality show podporují systém vzájemné ženské rivalry

Rozhovor s režisérkou Alexandrou Bolfovou o inscenaci *Agónie (antická reality show)*

Antická mytologie je plná hrdinů a jejich velikých skutků. Tyhle příběhy přetrvaly dodnes jako vydatný zdroj vzorů, archetypů, příběhů, jež mají mnohá knižní i filmová přepracovaní. Co nám říkají o dnešku?

Starořecké mýty beze sporu stojí na mužských hrdinech, kteří jsou v nich prezentováni v rovině vzorů. Mužské optice se ale nevyhne ani v nahlížení na ženské antické hrdinky. Jen maličké množství z nich lze označit za vzory, většina je prezentována v nejrůznějších deformacích – ať už fyzických, nebo charakterových. Souvisí to také se skutečností, že postavení žen v období starověkého Řecka odpovídalo postavení otroků či cizinců. Ženy nebyly plnohodnotnými občankami městských států. Odkaz, že ženy jsou ve společnosti chápány jako druhořadé bytosti, si v různých odchylkách neseme až do dnešních dnů. Za nejvýstižnější sumarizaci tohoto faktu považuji knihu *Neviditelné ženy* autorky Caroline Criado Perez, která na základě tvrdých dat dokazuje, že muž je standard, zatímco žena je atyp. Takže příčiny genderové nerovnosti ve všech sférách našeho života mají své kořeny již v antických mýtech.

Naše postavy se utkávají v rámci bizarní reality show, kterou jsme nazvali *Agónie*. Současné sociopolitické analýzy vykládají tenhle formát různě. Označují ho za „freak show“ i „pohádku pro starší“, ale taky za žánr, který dává prostor vykořisťování a zneužívání podmíněné zranitelnosti. Zájem o něj přesto roste. Čím tenhle formát zaujal tebe?

Nejsem divačka reality show, ale neunikla mi jedna, která donedávna s úspěchem běžela ve vysílání na Slovensku a pak ve své místní verzi i v Česku. Založena je na tom, že několik žen bojuje o srdce jednoho muže. Během sledování prvního dílu mi okamžitě naskočila kniha *Proč jsme tak našťvané*, ve které autorky v jedné z kapitol píší o principu soutěže. I tahle reality show je produktem patriarchálních struktur, které podporují systém vzájemné ženské rivalry a likvidace žen jinými ženami. Rozhodla jsem se využít její rámec, protože jsem chtěla reflektovat dynamiku ženského kolektivu a fenomén toxické femininity. Reality show jinak vnímám jako nástroj obrovské síly, moci a možnosti manipulace v masovém měřítku. Jejich tvůrci vydávají iluzi za realitu, čímž zvráceným způsobem přispívají k formování společenských normativů. A to mě děsí.

Tvá autorská poetika vychází z metod devised theatre. *Agónie* vzniká metodou kolektivní autorské tvorby, do které byli zapojeni herci i herečky. V čem vlastně spočívá takový proces tvorby?

Před zahájením zkušebního procesu mám jen výchozí bod. Nějaké téma, knihu, společenský fenomén nebo jen obyčejný lidský příběh, který mě zajímá. Následně se k němu snažím připravit co nejvíce studijních materiálů pro další participující – sekundární literaturu, inspirační materiály v podobě filmů a videí, různých obrazových materiálů apod. Hercům a herečkám zpravidla zadávám studijní materiály,

aby mohli proniknout do hloubky látky, které se věnujeme. Posléze, skrze improvizace na konkrétní či abstraktnější zadání, vytváříme jednotlivé herecké sekvence. Z nich ve druhé polovině zkušebního procesu skládáme výsledný tvar. Díky tomu, že tvůrčí kolektiv do tvaru neustále zasahuje, přináší nové impulzy, motivace, autorské textové materiály. Výsledek je až do poslední chvíle proměnlivý.

Rozhovor vedl Milo Juráni

AGÓN (-ónu), závod, zápas, soutěž, u Řeků běžný v nejrůznějších životních oborech.

AGÓNISTIKA (řec. agónistiké), závodění, závodivost. Záliba v závodění se projevovala v celém životě Řeků. Byla výrazem touhy překonat soupeře tělesnou nebo duševní zdatností před zraky veřejnosti a získat pochvalu nebo slávu.

AGÓNIA (řec., od agón = zápas), zápasnictví; úsilný zápas; úzkostlivé napětí, smrtelný zápas (= agónie).

Povalení matriarchátu

V dávnověku Evropa neměla bohy. Velká bohyně byla považována za nesmrtelnou, neměnnou a všemocnou; pojem otcovství do náboženského myšlení nepronikl. Bohyně měla milence, ale pouze pro potěšení, ne proto, aby svým dětem opatřila otce. Muži se matriarchy báli, zbožňovali ji a poslouchali. Oheň, který v jeskyni nebo v chýši udržovala, byl jejich nejstarší společenskou základnou a mateřství jejich ústředním mystériem. Jakmile byl jednou oficiálně uznán vztah mezi koitem a plozením dětí, získávalo postavení muže v náboženství stále větší a větší důležitost a větrům a řekám už se přestala připisovat zásluha za to, že oplodňují ženy. Zdá se, že si žena kmene vybírala pro každý rok milence z mladých mužů, kteří tvořili její družinu. Stal se králem, který měl být obětován, až rok skončí; učinila z něho spíše symbol plodnosti než předmět svého erotického potěšení. Královniny družky – kněžky v maskách fen, kobyl nebo sviní – oplodnily pak krůpějemi královny krve stromy, úrodu a stáda; maso zvířat rvaly a za syrova je pojídaly.

Značnou část řeckých mýtů tvoří politicko-náboženské dějiny. Bellerofón ovládne okřídleného Pegasa a zabije Chimairu. V jiné variantě téže pověsti letí Perseus vzduchem a usekne hlavu Pegasově matce, Gorgoně Medúse, podobně jako babylónský hrdina Marduk zabije obludu Tiámat, bohyni moře. Perseovo jméno by se mělo správně psát Pterseus, „ničitel“; nebyl však, jak naznačil profesor Kerényi, archetypem ztělesněné Smrti, ale pravděpodobně představoval patriarchální Helény, kteří vtrhli do Řecka a Malé Asie počátkem druhého tisíciletí př. n. l. a střetli se s mocí trojjediné bohyně.

Raná řecká mytologie se především zabývá přeměnou vztahu mezi královnou a jejími milenci, která začíná u oběti krále a končí v době, kdy byla vytvořena Ilias a králové se chlubili: „Jsme mnohem lepší než naši otcové!“ Tehdy už je královnina moc zastíněna neomezenou vládou mužů.

Robert Graves: Řecké mýty, Praha: Odeon, 1982, překlad Jiří Hanuš.

Athéna – příběh zrození

Zeus toužil po Titánce Métidě, která na sebe brala mnoho podob, aby mu unikla, ale byla nakonec lapena a otěhotněla. Matka Země tehdy věštila, že se narodí děvčátko, a počne-li Métis znovu, porodí syna, kterému bude souzeno odstranit Dia, stejně jako Zeus odstranil Krona a Kronos Úrana. A tak Zeus přilákal Métidu sladkými slovy na lůžko, otevřel znenadání ústa a spolkl ji. Po příslušné době přepadla Dia příšerná bolest hlavy. Připadalo mu, že se mu hlava rozskočí, a řval a zuřil, až se to od nebe odráželo. Příběhl Hermes, který okamžitě vytušil příčinu Diových potíží. Přesvědčil Héfaista nebo, jak někdo tvrdí, Prométhea, aby přinesl klín a palici, a udělal do Diovy lebky skulinu, z níž s mohutným výkřikem vyskočila Athéna v plné zbroji. Athéna se stala poslušným Diovým mluvčím a s plným vědomím potlačila svou minulost.

Robert Graves: Řecké mýty, Praha: Odeon, 1982, překlad Jiří Hanuš.

Správná žena

Jak už na konci čtyřicátých let minulého století ve své slavné (a kdysi zakázané) knize *Druhé pohlaví* napsala francouzská filozofka a spisovatelka Simone de Beauvoir, v rámci kategorií muž a žena je žena vždy „ta druhá“. Normou a standardem je muž, žena je pouhou odchylkou. Ekonomka Ilona Švihlíková z pohledu pracovního trhu v debatě s názvem *Nízké mzdy, překerní práce, skrytá chudoba* na konferenci Fórum rodinné politiky 2021 označila ženy za „vadný derivát muže“. To, co vnímáme jako „typicky mužské“, máme tendenci hodnotit nejen jako normální, ale zejména jako hodnotné, správné a žádoucí. To „typicky ženské“ je speciální, nikoli univerzální, ale hlavně méně hodnotné, případně chybné či vadné. Muž je člověk a žena je jen žena. (...) Existuje představa o tom, jak by měla vypadat *Pravá žena*, přesněji řečeno, jaké byly skutečné ženy v jakémsi bájném zlatém věku. Tu představu má sice každý muž poněkud odlišnou, ale to není podstatné. Podstatnější je, že tento mýtus se tvoří bez ohledu na to, jaká je realita. Když pak reálné ženy zmíněný mýtus nenaplnují, není to tím, že by byl mýtus nepřesný. Je to problém těch žen, že už nejsou správnými, skutečnými ženami.

Šárka Homfray, Michaela Karásek Čejková: Proč jsme tak našťvané, Praha: Wo-man, 2022.

Toxická feminita

Symptomem toxické femininity není chybějící solidarita mezi ženami, ale vyhybavé chování, například přehnané přizpůsobování, libivost nebo přebírání cizích pocitů — všechno to jsou aspekty, které jsme získaly výchovou a za něž jsme z patriarchálního pohledu chváleny. Emancipace tedy neznamená jen osvobození od institucionální dominance mužů, ale také osvobození od ženskosti, jak vypadá v patriarchální představě.

Sophia Fritz: Toxická feminita, Brno: Host, 2025

Od Medúzy k Hillary Clinton

Známa britská historička Mary Beard napsala v roce 2017 útlou knížku *Women & Power: A Manifesto*, v níž popisuje kořeny mizogynie a odporu vůči mocným ženám; tyto kořeny sahají hluboko do starověku. Mezi Medúzou nebo královskou dcerou Filomélou na straně jedné a Hillary Clinton nebo americkou senátorkou Elizabeth Warren na straně druhé je méně rozdílů a více paralel, než bychom si chtěly připustit. (...) Není to tak, že by se ženy bály moci nebo že by ji nechťely. Je to tak, že se držitelé moci a privilegií bojí žen a ani kousek zadarmo nedají. Buď budeme čekat, klidně ještě mnoho dekad, že se něco změní. Nebo na to budeme muset jít jinak – vzít si moc a redefinovat, co vlastně znamená a jak se realizuje.

Šárka Homfray, Michaela Karásek Čejková: Proč jsme tak našťvané, Praha: Wo-man, 2022.

www.hadivadlo.cz #hadivadlo

Centrum experimentálního divadla, p.o.
Zelný trh 294/9, 602 00 Brno
ředitel: Jan Bůrik
www.ced-brno.cz

umělecký šéf: Ivan Buraj
intendantka: Anna Stránská
dramaturgové: Milo Juráni a Anna Prstková
ekonomka: Nikola Mlčouchová

herecký soubor: Cyril Drozda, Radim Chyba, Magdalena Kuntová, Marie Ludvíková, Miloslav Maršálek, Simona Peková, Jáchym Šůra, Jiří Miroslav Valůšek a Sara Venclovská

ferman, editorka: Iva Heribanová
produkční zájezdů a projektů, koordinátorka dobrovolníků a praxí: Jana Mlatečková
administrativa, finanční produkční: Anna Smržová
vedoucí Klubu mladých diváků Brno: Tereza Chvátalová
uvaděči a hasiči: Anna Holčíková
pokladní, vstupenky, školy: Vendula Možnarová
pokladní: Tereza Roháčová
media a pr: Tereza Teerink Turziková
online marketing: Lenka Horňáková
hlavní inspicientka: Tereza Švandová
produkční, inspicient: Jakub Štrba
inspicient: Miroslav Ukul Kumhala
mistři světel: Anna Juráková, Jiří Kolář, Martin Planka a Vojtěch Soula
mistři zvuku: David Fadinger, Karel Fláva Hanák, Pavel Boika a Richard Ladislav
koordinátor stavby a výroby: Petr Ondrůj
předák jevištní techniky: Roman Švanda
stavba: Adam Krutiš, Michal Matoušek, Patrik Nezbeda a Mikuláš Utinek
garderoba: Kateřina Kumhalová a Sofia Plaskonisová
rekvizity: Eva Pešová a Martin Cáb
správa budovy: Mikuláš Francán
údržba prostor: Oksana Bodak a Valentyna Mohish
grafický design a sazba: Nela Klimová
malba: Alexey Klyuykov

Statutární město Brno finančně podporuje Centrum experimentálního divadla, příspěvkovou organizaci. Projekty vznikají za finanční podpory Jihomoravského kraje. Inscenace se uskutečňují za finanční podpory MK ČR.

HaDivadlo
Scéna Centra experimentálního divadla, příspěvkové organizace
Alfa pasáž, Poštovská 8d, 602 00 Brno

CED **B | R | N | O |** **jihomoravský kraj** **MINISTERSTVO KULTURY**
KAMC **A2** **heroine** **GoOut**

hadivadlo.cz/reperioar
hadivadlo.cz/podpora
f i y
Přidejte se do naší facebookové skupiny HaDi friends!